

PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN

HANDLEIDING

SCHOLIERENVERKIEZINGEN 2019

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

ProDemos is het 'Huis voor democratie en rechtsstaat'. ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en de rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen - in de gemeente, het waterschap, de provincie, het land en Europa.

INHOUD

Praktische voorbereiding.....	4
Wanneer?	4
Organisatie	4
Hoeveel tijd kost het?	5
Stembiljetten	5
Aankondiging verkiezingen	5
Leden van het stembureau.....	6
Inrichting stemlokaal.....	6
Informereren plaatselijke pers	6
Checklist	8
Vragen	8
Extra activiteiten.....	9
Materiaal en projecten over de provinciale Statenverkiezingen	9
Zelf activiteiten organiseren.....	10
Leerdoelen	14
Hoofdoelen	14
Reflectievragen.....	14
Mogelijke reflectievragen per onderdeel	15
De verkiezingsdag	17
De taak van het stembureau.....	17
Het stemmen in stappen	17
Afronding	18
Bijlagen.....	19
Reglement van de Scholierenverkiezingen.....	19
artikel 1	19
artikel 2	19
artikel 3	19
artikel 4	20

artikel 5	20
artikel 6	20
Standaardpersbericht.....	22
Leidraad voor het stembureau	23
HOOFDSTUK 1 HET STEMBUREAU.....	23
HOOFDSTUK 2 INRICHTING VAN HET STEMBUREAU.....	24
HOOFDSTUK 3 MAG DE KIEZER STEMMEN?.....	25
HOOFDSTUK 4 HET STEMMEN.....	26
HOOFDSTUK 5 HET TELLEN VAN DE STEMMEN	26
PROCES-VERBAAL SCHOLIERENVERKIEZINGEN 2019	28
Posters.....	29

PRAKTISCHE VOORBEREIDING

WANNEER?

De Scholierenverkiezingen Provinciale Statenverkiezingen zijn van woensdag 13 maart tot en met dinsdag 19 maart 2019.

Bij de Scholierenverkiezingen stemmen de leerlingen met papieren stembiljetten (net als in het echt). De docent geeft de stemresultaten van de school vervolgens door via de website <http://aanmelden.scholierenverkiezingen.nl/beheer>. Dat kan alleen tussen 13 maart 08.00 uur en 19 maart 16.00 uur. **Zorg dat u niet te laat bent met invoeren, want dan telt de uitslag van uw school niet mee in de eindsuitkomst.**

U moet zelf zorgen voor rode potloden en voor het kopiëren van de stembiljetten. Op dit stembiljet staan de deelnemende partijen in uw provincie.

Na inschrijving voor de Scholierenverkiezingen ontvangt u een inlogcode voor <http://aanmelden.scholierenverkiezingen.nl/beheer>. Via deze site kunt u het stembiljet met de partijen van uw kieskring downloaden en uitprinten (op A4-formaat). Ook kunt u via deze site na afloop de uitslagen invoeren.

De verkiezingsuitslag wordt op dinsdag 19 maart om 17.00 uur tijdens een persconferentie gepresenteerd door ProDemos. Direct na de bekendmaking publiceren we de uitslag op www.scholierenverkiezingen.nl. De uitslag is per school terug te vinden.

ORGANISATIE

Wilt u Scholierenverkiezingen op uw school organiseren? Dan doorloopt u in elk geval vier stappen:

1. Meld uw school aan via de website www.scholierenverkiezingen.nl.
2. Plan de dag (of dagen) waarop u de Scholierenverkiezingen op uw school organiseert.
3. Richt een stembureau in en vraag leerlingen om het stembureau te bemensen.
4. Print de stembiljetten.

Wilt u meer van de scholierenverkiezingen maken, dan kunt u de verkiezingen naar wens uitbreiden met bijvoorbeeld:

-Een debatwedstrijd

-Een verkiezingsmarkt.

HOEVEEL TIJD KOST HET?

Als u zich beperkt tot alleen de Scholierenverkiezingen, hoeft u niet veel tijd kwijt te zijn.

- Voorbereidingstijd: online aanmelden, enkele administratieve handelingen zoals leerlingenlijsten (laten) uitdraaien, stembiljetten vermenigvuldigen, desgewenst posters downloaden en printen.
- Leerlingen selecteren voor het stembureau en voor de op- en afbouw van het stemlokaal.
- Een korte bijeenkomst om de leden van het stembureau te instrueren: 30 minuten
- Opbouwen van het stemlokaal (stemhokjes maken, posters ophangen etc.): 1 uur
- Tellen van de stemmen: 30 minuten.
- Afbouwen stemlokaal: 30 minuten.
- Op de verkiezingsdag moeten de klassen een voor een naar het stembureau om hun stem uit te brengen. Hoe meer stemhokjes er beschikbaar zijn, hoe minder tijd u hier aan kwijt bent. Met één stemhokje kunnen ongeveer 60 leerlingen per uur stemmen.

STEMBILJETTEN

Bij uw aanmelding geeft u aan hoeveel leerlingen er op uw school meedoen aan de Scholierenverkiezingen. U kunt zelf het stembiljet downloaden van uw beheerpagina.

U mag zelf bepalen wie er stemgerechtigd zijn (bijvoorbeeld alle klassen of alleen de bovenbouw of onderbouw).

Alle stemgerechtigde leerlingen moeten op een lijst worden vermeld die in het stembureau aanwezig is (zie het [reglement](#) achterin deze handleiding). Zorg ervoor dat elke leerling niet meer dan één keer kan stemmen.

AANKONDIGING VERKIEZINGEN

Alle stemgerechtigde leerlingen moeten goed weten waar, wanneer en hoe laat ze hun stem kunnen uitbrengen. U kunt tijdens de lessen of bijvoorbeeld via posters bekendmaken waar

het stembureau is en hoe laat welke klassen mogen stemmen.

Achterin deze handleiding vindt u een aantal posters die u kunt gebruiken. Ze zijn ook te vinden op www.scholierenverkiezingen.nl.

Striptekenares Margreet de Heer maakte voor ProDemos een speciale poster over het hele politieke krachtenveld. Deze poster kunt u bestellen via:

www.prodemos.nl/verkiezingsaanbod-voor-scholen.

LEDEN VAN HET STEM BUREAU

Bedenk van tevoren wie het stembureau gaan bemensen. Deze personen (minimaal drie van wie één de rol van voorzitter op zich neemt) moeten tijdens de verkiezingsdag toezien op de gang van zaken en zorgen voor een ordelijk verloop. In het [reglement](#) staan de taken van het stembureau omschreven. Wij raden u aan de scholieren (of docenten) van het stembureau de tijd, ruimte en middelen te geven om zich goed voor te bereiden op deze verantwoordelijke taak. U kunt ze als voorbereiding dit korte filmpje laten zien:

<https://youtu.be/3zCLFKV3IE4>

INRICHTING STEMLOKAAL

Het is natuurlijk het leukst om tijdens de Scholierenverkiezingen zoveel mogelijk de ‘echte’ verkiezingen te simuleren. Richt een stembureau in en zorg voor verkiezingshokjes en een stembus. Soms is het mogelijk om echte stemhokjes en stembussen te lenen; deze kunt u gebruiken om de leerlingen te laten stemmen en de stembiljetten in te verzamelen. U kunt dan het beste contact opnemen met uw gemeente en vragen naar de afdeling burgerzaken (medewerker verkiezingen).

Lukt het niet om een echt stemhokje te regelen, dan kunt u een geïmproviseerd stemhokje maken met bijvoorbeeld houten schotten en een kartonnen doos.

INFORMEREN PLAATSELIJKE PERS

Plaatselijke en regionale pers heeft vaak belangstelling voor de Scholierenverkiezingen. U kunt zelf lokale en regionale kranten, tv/radio en andere media over de Scholierenverkiezingen informeren. Een [voorbeeld van een persbericht](#) dat u daarvoor kunt gebruiken

is achterin deze handleiding opgenomen.

CHECKLIST

Heeft u alles op orde voor de Scholierenverkiezingen?

- Lijst stemgerechtigde leerlingen
- Stembiljetten (Op dit stembiljet staan de deelnemende partijen in uw provincie)
- Bemensing stembureau
- Inrichting stembureau: stemhokje(s), tafel en stembus, bordje 'stembureau' (zie voorbeeld achterin, ook los te downloaden op www.scholierenverkiezingen.nl.)
- Aankleding stembureau: poster 'Opstelling stembureau' en poster 'Gedrag in het stemlokaal'.
- Aankleding school: verkiezingsposters politieke partijen, en posters met oproep tot deelname en tijdstip van de verkiezingen (zie voorbeeld achterin, ook los te downloaden op www.scholierenverkiezingen.nl.)
- [Persbericht](#) voor lokale media, aandacht in schoolkrant, nieuwsbrieven e.d.

VRAGEN

Succes met de organisatie van de Scholierenverkiezingen!

Als u nog vragen heeft over de Scholierenverkiezingen, kunt u contact opnemen met Bas Banning, projectleider Scholierenverkiezingen: 070 757 02 28 / b.banning@prodemos.nl

EXTRA ACTIVITEITEN

MATERIAAL EN PROJECTEN OVER DE PROVINCIALE STATENVERKIEZINGEN

Aan de Scholierenverkiezingen kunt u nog andere activiteiten koppelen.

STEM Verkiezingsmagazine

ProDemos maakt voor vo en mbo magazines over de Provinciale Statenverkiezingen. Deze magazines zijn gratis te bestellen op www.prodemos.nl/webshop. Hiermee kunt u uw leerlingen goed voorbereiden op de Scholierenverkiezingen.

Stemwijzer

Op www.stemwijzer.nl kunnen uw leerlingen in de aanloop naar de Scholierenverkiezingen de provinciale StemWijzer invullen om te kijken met welke politieke partij zij de meeste overeenkomsten hebben. Kijk of er ook voor uw provincie een StemWijzer is.

Lesmateriaal ProDemos

Opdrachten over verkiezingsaffiches, een quiz *Wie beslist wat?*, een debat *Hoe oefen ik invloed uit?* en nog veel meer kant-en-klaar lesmateriaal is te vinden op de website www.prodemos.nl/verkiezingen.

Provinciespel

Tijdens het Provinciespel ligt midden in de Statenzaal een grote provincieplattegrond, met daarop enkele grote plaatsen en wegen. Aan welk beleidsterrein moet meer budget besteed worden? Daar beslissen de leerlingen over middels hun zelf opgerichte politieke partijen. Aan het einde ontmoeten ze een Statenlid. In totaal duurt het programma 2 uur. Het Provinciespel is ontwikkeld door ProDemos - en ondersteunt scholen bij de opdracht om actief burgerschap te bevorderen. Het spel is momenteel beschikbaar in de provincies Drenthe, Friesland, Gelderland, Limburg, Overijssel, Noord-Brabant, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland.

Gratis gastlessen voor mbo

Vanaf 1 februari 2019 komt ProDemos graag naar mbo scholen om de gratis Verkiezingsspecial over de verkiezingen van 20 maart 2019 te geven. Deze gastles worden

aangeboden aan in de periode 1 februari – 20 maart, in plaats van de gastlessen over democratie.

Meer informatie en reserveren via www.prodemos.nl/mbo.

Voor meer informatie en aanvragen kunt u [hier](#) terecht.

Lesmateriaal

In onze zoekfunctie vindt u werkvormen over de provincie op het niveau van uw klas of groep. Dit lesmateriaal kunt u [hier](#) vinden.

Daarnaast staat op <https://prodemos.nl/verkiezingen/provinciale-statenverkiezingen/> materiaal waarmee u als docent ook zelf een les kunt vullen.

ZELF ACTIVITEITEN ORGANISEREN

Natuurlijk kunt u ook zelf een evenement organiseren zoals een politieke markt, waarbij politieke partijen zich presenteren. Of een debatwedstrijd met medewerking van een debatcentrum of provinciale politici. Om het helemaal echt te maken kan de schoolkrant-redactie verslag doen van zulke activiteiten en/of een radio- of tv-uitzending verzorgen 'Met het oog op de scholierenverkiezingen morgen' of 'Den Haag op onze school vandaag'.

Wij geven hier praktische informatie en ideeën om u op weg te helpen.

Organiseer een debat of debatwedstrijd

Op de website van ProDemos vindt u een aantal klant-en-klare werkbladen voor politieke rollenspellen, bijvoorbeeld de casus [Stemrecht vanaf 16 jaar](#).

Op de website [Debat in de klas](#) staan onder meer verschillende debatvormen uitgelegd (Lagerhuisdebat, Amerikaans/Brits parlementair debat, etc.).

Tip

Maakt u er een debatwedstrijd voor leerlingen van? Om het extra interessant te maken, kunt u kandidaten van lokale politieke partijen uitnodigen om als jury(voorzitter) op te treden.

Ook kunt u duo's van politici met leerlingen vormen die het samen opnemen tegen andere duo's (professional-amateur).

Laat u het debatteren aan de politici over? Dan is de werkvorm 'stemmen met je voeten' een idee: leerlingen lopen dan tijdens het debat naar de politicus met wie ze het eens zijn. U kunt de leerlingen tevoren de onderwerpen laten bepalen en/of stellingen laten bedenken.

Ter inspiratie: Op weg naar Het Lagerhuis

Op weg naar Het Lagerhuis is de grootste debatwedstrijd van Nederland. Jaarlijks doen er zo'n 200 scholen mee. Er worden in januari en februari vijftien voorrondes gespeeld verspreid door Nederland. Zo wordt toegewerkt naar de tv finale op NPO 2 in het voorjaar.

Bron: <https://ownhlagerhuis.nl/>

Enkele handige websites:

- <https://debat.nl/>
- <http://debatinstituut.nl/> en <http://www.schooldebatteren.nl/>
- <http://discussierenkunjelers.nl/>
- Leraar24 [Dossier debatteren](#) met een aantal video's

Verkiezingsmarkt/-debat

U kunt ter voorbereiding op de scholierenverkiezingen ook een verkiezingsmarkt en/of verkiezingsdebat organiseren. Politieke partijen leveren daarvoor graag mensen aan. De ervaring leert dat uit (aspirant) statenleden vaak bereid zijn naar scholen te komen om in debat te gaan met leerlingen als u ze op tijd benadert.

Tip

U kunt ook contact zoeken met de politieke jongerenorganisaties (zie onder). Zij kunnen bijvoorbeeld in debat gaan met elkaar over stellingen die uw leerlingen bedenken. ProDemos heeft mensen in huis die zo'n debat zouden kunnen modereren.

Verkiezingsaffiches maken

U kunt ook leerlingen zelf provinciale verkiezingsposters laten ontwerpen. Inspiratie kunnen zij opdoen op <http://www.verkiezingsaffiches.nl/Affiches> (verkiezingsaffiches van 1918 tot en met 2017).

Extra: verkiezingswaarnemers

Een andere mogelijkheid om leerlingen indirect in te schakelen is hen de rol van verkiezingswaarnemers te geven. Op www.scholierenverkiezingen.nl/provinciale-statenverkiezingen kunnen zij in het filmpje *Verkiezingen (stap 5)* leren waar democratische verkiezingen aan moeten voldoen. Het filmpje duurt maar 1 minuut. Zo krijgen ze antwoord op de kernvragen: Wat zijn vrije verkiezingen? Wat zijn geheime verkiezingen? Wat zijn eerlijke verkiezingen?

Voldoen de scholierenverkiezingen op school aan de eisen?

Tip

Nodig een echte verkiezingswaarnemer uit op school. Het Ministerie van Buitenlandse zaken kan u met een van de 150 internationale waarnemers in contact brengen. Stuur daartoe een e-mail naar: 3w-verkiezingen@minbuza.nl.

PJO's

Bijna alle landelijke politieke partijen hebben aan hen verwante jongerenorganisaties.

Deze politieke jongerenorganisaties (pjo's) hebben hun eigen leden; het lidmaatschap staat in principe open voor jongeren van 14 tot en met 27 jaar. De politieke jongerenorganisaties houden zich vooral bezig met educatieve activiteiten en proberen de belangen van jongeren bij hun moederpartij te behartigen. Soms nemen zij zeer kritische standpunten in als het gaat om actuele of fundamentele kwesties. Desalniettemin kunnen de jongerenorganisaties worden beschouwd als kweekvijver voor menig toekomstige politieke carrière.

Meer informatie met links naar de websites van de pjo's is te vinden op Parlement & Politiek: http://www.parlement.com/id/vjbzm2hqifm5/politieke_jongerenorganisaties

Nieuws in de klas

Het nieuws speelt een belangrijke rol tijdens de verkiezingen. De journalistiek wordt gezien

als de waakhond van de democratie.

Bij de scholierenverkiezingen kunnen docenten gebruik maken van Nieuws in de klas.

Docenten kunnen kosteloos gebruik maken van de [Nieuwsdienst voor docenten](#) zodat twee weken lang alle verschillende nieuwstitels die aangesloten zijn bij Nieuws in de klas, op school of bij de docent thuis bezorgd worden. Docenten kunnen zelf aangeven in welke periode de dag- en weekbladen willen ontvangen. De nieuwstitels kunnen twee weken voor of juist na de verkiezingen bezorgd worden. Daarnaast kunnen docenten en leerlingen via Blendle tweemaal per jaar kosteloos een maand toegang krijgen tot allerlei landelijke en regionale nieuwstitels. Nieuws in de klas publiceert ook opdrachten bij de verkiezingen. Daarnaast kunnen docenten in het voortgezet onderwijs kosteloos gebruik maken van de [Nieuwsservice voor leerlingen](#) waarbij **alle leerlingen** gedurende twee weken een nieuwstitel naar keuze thuis ontvangen.

Hoe kunt u Nieuws in de klas bestellen? Via [Bestel direct](#) doorloopt u de stappen om kosteloos de gewenste dag- en weekbladen te ontvangen.

LEERDOELEN

HOOFDOELEN

- Leerlingen ervaren de werking van de democratie.
- Politiek wordt onderdeel van de belevingswereld van leerlingen.

REFLECTIEVRAGEN

Bij de Scholierenverkiezingen doen leerlingen concrete ervaringen op. Hoe zorgt u ervoor dat deze ervaringen ook het verwachte leereffect hebben?

Bij een belevingsonderdeel is het van belang dat u de leerling op zeker moment laat nadenken over die beleving:

- Wat beleef je?
- Waarom is dat belangrijk?

In principe zit het leereffect al in het 'doen'; het ontvangen van de stempas, het zelf mogen stemmen, het zitting nemen in het stembureau.

Toch kan het onbevredigend zijn, zowel voor de leerlingen als voor u, om zonder afronding door te gaan. Uiteindelijk is het doel niet de ervaring zelf, maar de reflectie op die ervaring. Dat bereikt u door de ervaring na te bespreken. Dat hoeft geen "officieel reflectiemoment" te zijn. Vermijd dooddoeners als "wat heb je hier nu van geleerd?" Houd de nabespreking kort en richt de aandacht op de essentie van de ervaring.

Daarnaast heeft de nabespreking nog twee functies:

- Transfer: u helpt leerlingen vast te stellen wat ze hebben geleerd (het kwartje valt).
- Contact met de groep: u krijgt terug waar leerlingen zitten in hun leerproces. Vaak komen ze met nieuwe vragen, waar u in uw les verder op kunt aanhaken.

MOGELIJKE REFLECTIEVRAGEN PER ONDERDEEL

Bij elk onderdeel passen andere vragen, waarmee u interesse toont in wat de leerling heeft beleefd én hem of haar aan het denken zet over die beleving. Hieronder geven we per onderdeel enkele van deze mogelijke vragen weer. Vaak is het al voldoende als u 2 of 3 van deze vragen stelt.

In een paar minuten gaat u het gesprek aan met de hele groep. Zo houdt u het denkproces gaande.

Kies de reflectievragen die bij uw klas passen.

STEMMEN

Leerlingen ervaren dat hun stem meetelt in de uitslag van de Scholierenverkiezingen.

Leerlingen leren dat het lastig is te kiezen, maar dat het maken van een keuze voor een politieke partij essentieel is voor het goed werken van onze democratie.

- Denk je dat het in het echt ook zo gaat?
- Heb je vooral je eigen mening gevolgd of heb je je laten beïnvloeden door ouders of vrienden? Hoe vond je dat?
- Waarom is het belangrijk om te stemmen?
- Ben je tevreden met het resultaat?
- Denk je dat er een betere manier is om beslissingen te nemen dan stemmen?

STEMBUREAU

Leerlingen ervaren hoe een goed werkend stembureau zorgt dat het democratische proces correct verloopt. Leerlingen leren door zelf de stemmen te tellen hoe belangrijk zorgvuldigheid is om te garanderen dat echt elke stem wordt geteld.

- Leek het proces op wat je op televisie hebt gezien? Gaat het in het echt ook zo?
- Wat was er anders?
- Ben je tevreden met het resultaat?

DEBAT OP SCHOOL

- Was je het eens met wat de politicus zei?
- Ben je door de politicus van mening veranderd?/ Heeft hij/zij je overtuigd?
- Zou je op deze persoon stemmen?
- Zou je in zijn/haar schoenen willen staan?
- Wie zouden er op deze partij stemmen?

DE VERKIEZINGSDAG

DE TAAK VAN HET STEMBUREAU

Het stembureau dient er zorg voor te dragen dat er geheim (onzichtbaar voor anderen) gestemd wordt en dat alle stemgerechtigden maar één keer hun stem kunnen uitbrengen. Een afstreeplijst met alle namen van leerlingen is daarvoor in principe voldoende.

Als een leerling binnen komt om te stemmen, controleert het stembureau of hij of zij op de lijst staat. Als dat het geval is krijgt de leerling een stembiljet en wordt de naam van de leerling afgestreept.

Ingevulde stembiljetten worden verzameld in een stembus om na afloop het aantal uitgebrachte stemmen te tellen. Het 'stembureau' ziet toe op de gang van zaken en vergelijkt na sluiting van het stembureau het aantal afgestreepte namen met het aantal terugontvangen stembiljetten in een proces-verbaal.

Het stembureau mag voorafgaand aan en tijdens de verkiezingsdag inlichtingen verschaffen over de procedure van de verkiezingen, maar uiteraard niet (inhoudelijk) over de politieke partijen. Zie voor meer details het [reglement](#) achterin.

Aan het eind van de dag telt het stembureau de stemmen. Ten slotte maken zij een proces-verbaal op. Met het proces-verbaal legt het stembureau verantwoording af voor het verloop van de stemming en het tellen van de stemmen. Het proces-verbaal is daarom openbaar: kiezers, waarnemers en anderen mogen het na de verkiezingen inzien.

Om de procedures inzichtelijk te maken, vragen we u het reglement goed en duidelijk zichtbaar op te hangen in het stembureau. U vindt een instructieposter in de bijlage.

Daarnaast kunt u [hier](#) een filmpje vinden over het tellen van de stemmen.

HET STEMMEN IN STAPPEN

Hieronder ziet u de stemprocedure in 7 stappen. U kunt deze stappen bij het stembureau ophangen zodat leerlingen begrijpen hoe ze hun stem moeten uitbrengen. Er staat een kant-

en-klare poster in de bijlage.

1. Meld je aan bij het stembureau
2. Laat je identiteitsbewijs of schoolpas zien ter identificatie.
3. Je ontvangt een stembiljet
4. Ga met het stembiljet naar het stemhokje
5. Kleur in het stemhokje een van de vakjes rood.
6. Gooi het stembiljet in de stembus.
7. Je stem is uitgebracht.

Maak plaats voor de volgende leerling.

AFRONDING

De uitslag van de Scholierenverkiezingen wordt dinsdag 19 maart omstreeks 17.00 uur bekendgemaakt tijdens een feestelijke bijeenkomst. Daarna wordt de uitslag bekend gemaakt op www.scholierenverkiezingen.nl.

In dagbladen, radio, tv en internet zal aandacht worden besteed aan de Scholierenverkiezingen en aan de uitslag. Houd de media in de gaten zodat u deze uitzendingen misschien kunt opnemen om te gebruiken in een afsluitende les.

Daarnaast kan het aardig zijn om de uitslag van de Scholierenverkiezingen te toetsen aan de uitslag van de officiële verkiezingen. Ook is het mogelijk de uitslag te vergelijken met andere scholen of steden, en/of u kunt de uitslag vergelijken met eerdere uitslagen van uw school (alleen als u eerder meedeed uiteraard). Via www.scholierenverkiezingen.nl kunt u de uitslag opzoeken.

Via de Nieuws in de klas kunnen meerdere exemplaren van de krant van de dag na de verkiezingen besteld worden, zodat de uitslagen van de scholierenverkiezingen en de echte

verkiezingen met elkaar in verband gebracht kunnen worden en als stof tot discussie kunnen fungeren.

BIJLAGEN

REGLEMENT VAN DE SCHOLIERENVERKIEZINGEN

ARTIKEL 1

STEMRECHT

- 1.1 De school(leiding) stelt vast welke leerlingen stemgerechtigd zijn en draagt zorg voor één of meer namenlijsten van stemgerechtigde leerlingen.
- 1.2 Alleen personen die op een lijst van stemgerechtigde leerlingen voorkomen, hebben stemrecht.
- 1.3 Elke stemgerechtigde kan slechts één stem uitbrengen. Overdracht van stemrecht en stemmen bij volmacht is niet toegestaan.

ARTIKEL 2

STEMBUREAU

- 2.1 Het stembureau bestaat uit tenminste drie leden, waaronder een voorzitter.
- 2.2 Het stembureau is verantwoordelijk voor de goede gang van zaken tijdens de verkiezingen en draagt zorg voor naleving van dit reglement.

ARTIKEL 3

STEMBILJETTEN

- 3.1 De voorzitter van het stembureau overhandigt aan elke stemgerechtigde die zich bij het stembureau meldt één stembiljet. Een ander lid van het stembureau registreert

op de lijst van stemgerechtigden aan wie stembiljetten worden uitgereikt (bijvoorbeeld door aankruisen of doorstrepen van de namen).

- 3.2 Stemgerechtigden die een stembiljet ontvangen hebben, zijn verplicht om na afloop hun stembiljet te deponeren in de stembus.

ARTIKEL 4

STEMMING

- 4.1 De stemming is geheim en anoniem. Het stemhokje wordt daarom zo opgesteld dat het alleen zichtbaar is voor de stemgerechtigde die zijn stem uitbrengt. Het is toegestaan om selfies te maken in het stemhokje.
- 4.2 Nadat je hebt gestemd, kun je niet meer veranderen wat je hebt ingevuld.

ARTIKEL 5

STEMBUS

- 5.1 Gedurende de periode dat er gestemd mag worden, blijft de stembus (een afgesloten bus, doos of kist) gesloten. De leden van het stembureau openen de stembus in het openbaar bij aanvang van de telling.

ARTIKEL 6

TELLEN VAN DE STEMMEN

- 6.1 De op het stembureau aanwezige stembiljetten worden voorafgaand aan de opening van het stemlokaal in het openbaar geteld.
- 6.2 De ingeleverde stembiljetten en de niet-uitgedeelde stembiljetten worden in het openbaar geteld door de leden van het stembureau, onder leiding van de voorzitter.
- 6.3 Aan de hand van de in artikel 1 bedoelde lijsten wordt vastgesteld aan hoeveel stemgerechtigden een stembiljet is uitgereikt.

6.4 Het totaal aantal terugontvangen stembiljetten moet overeenkomen met het aantal stemgerechtigden dat een stembiljet in ontvangst heeft genomen. Het aantal terugontvangen stembiljetten, opgeteld bij het aantal niet-uitgereikte stembiljetten, moet gelijk zijn aan het aantal voor opening van de stembus getelde stembiljetten. Bij een verschil in aantallen wordt hiervan – schriftelijk – melding gemaakt aan de school(leiding).

Scholierenverkiezingen op *[naam school]*

Van woensdag 13 maart tot en met dinsdag 19 maart 2019 organiseert ProDemos – Huis voor democratie en rechtsstaat voor de 26e keer de landelijke Scholierenverkiezingen. Deze schaduwverkiezingen geven een indruk hoe de Nederlandse politiek eruit zou zien als jongeren het voor het zeggen hadden.

[Naam school] zal op met *[aantal]* leerlingen (uit *[specificatie klassen]*) aan de scholierenverkiezingen deelnemen. De stemming (zie www.scholierenverkiezingen.nl) is op geopend van 08.00 tot 16.00 uur. Naar verwachting zullen de meeste leerlingen op onze school stemmen op *[dag datum]* tussen *[tijd]* en *[tijd]* uur.

De leerlingen ontvangen bij aankomst in het stemlokaal een stembiljet waarmee een stem kan worden uitgebracht. Een stembureau, bestaande uit **[X]** leerlingen (en/of) **[X]** docenten, ziet toe op het eerlijke verloop van de verkiezingen. Elke leerling krijgt één stembiljet uitgereikt.

Uitslag

De uitslag van *[naam school]* en die van alle andere deelnemende scholen zal op dinsdag 19 maart omstreeks 17.00 uur worden bekendgemaakt tijdens een feestelijke persconferentie. Daarna wordt de uitslag bekend gemaakt op www.scholierenverkiezingen.nl.

Voor meer informatie:

De verkiezingen op onze school:

[Naam school]* *[Naam docent]* *[Telefoonnummer]

Scholierenverkiezingen algemeen:

ProDemos
Bas Banning, projectleider Scholierenverkiezingen
070 757 02 28 / b.banning@prodemos.nl
www.scholierenverkiezingen.nl

LEIDRAAD VOOR HET STEMBUREAU

HOOFDSTUK 1 HET STEMBUREAU

§1 Stembureauleden

Het stembureau bestaat uit tenminste drie leden, van wie één voorzitter is. Er kunnen verschillende plaatsvervangende leden voor het stembureau worden aangewezen.

§2 Aanwezigheid

Gedurende de zitting zijn steeds twee leden aanwezig: de voorzitter en ten minste één lid. Als de voorzitter er niet is, treedt een van de leden als voorzitter op. Het stembureau wordt nooit onbeheerd achtergelaten.

§3 Voorzitter

De voorzitter is belast met de handhaving van de orde in het stemlokaal. De voorzitter ziet erop toe dat de stemming en de telling volgens de voorschriften verlopen. Als bij het nemen van een beslissing door het stembureau de stemmen staken, beslist de stem van de voorzitter.

§4 Beïnvloeding kiezers

De leden van het stembureau laten tijdens de zitting niet merken voor welke politieke partij ze zijn. In het stembureau worden geen politieke uitingen (zoals posters e.d.) opgehangen, om de kiezers niet te beïnvloeden.

§5 Duur stemming

De stemming duurt van . . . uur tot . . . uur. Het is van het grootste belang de stemming precies op tijd te laten beginnen. *[Vul hier zelf de tijdstippen in waarop op uw school kan worden gestemd.]*

§6 Hulp aan de kiezer

Bij het stemmen moet de kiezer alleen in het stemhokje zijn.

Wanneer een kiezer door lichamelijke beperkingen hulp nodig heeft, mag een lid van het stembureau deze kiezer helpen.

§7 Vragen

Als de leden van het stembureau niet zeker zijn van hun zaak, overlegt de voorzitter met de schoolleiding.

§8 Openbaarheid

Gedurende de tijd dat het stembureau zitting houdt mogen kiezers in het stemlokaal verblijven, als zij de voortgang van de stemmingen en het telproces maar niet belemmeren.

De kiezers in het stemlokaal mogen bezwaren inbrengen tegen de stemming en de telling. Die moeten worden opgeschreven in een proces-verbaal.

HOOFDSTUK 2 INRICHTING VAN HET STEMBUREAU

§9 Aan het begin van de stemming wordt de inrichting van het stemlokaal gecontroleerd.

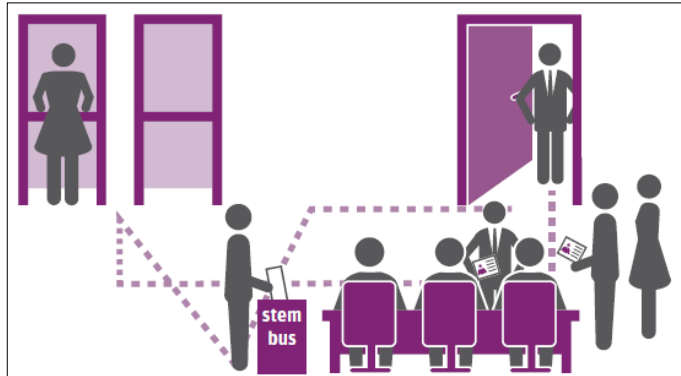
Het stemlokaal mag pas geopend worden als de inrichting in orde is.

Dat moet aan de volgende eisen voldoen:

- a. Er staat een tafel met genoeg stoelen voor alle leden van het stembureau. Zij moeten goed zicht hebben op de toegang tot de stemhokjes. En andere aanwezigen moeten goed kunnen zien wat de leden van het stembureau doen.
- b. Er staat tenminste één stemhokje, waarvan de toegang goed zichtbaar moet zijn voor de kiezers. Leden van het stembureau en kiezers die staan te wachten moeten op tenminste 2 meter van het stemhokje blijven.
- c. In het stemhokje ligt een rood potlood.
- d. Er staat een stembus in de buurt van de tafel waaraan jullie zitten. Controleer dat de stembus voor de (eerste) stemming leeg is. De stembus mag pas na afloop van de stemming(en) worden geopend.

- e. Aan of bij de deur hangt op een duidelijk zichtbare plaats een bordje 'stembureau open'.
- f. De looproute voor de kiezers is duidelijk. Geef dit zo nodig met tape op de grond aan of hang een duidelijke plattegrond op.

§10 Tel het aantal stembiljetten.

De schoolleiding zorgt voor namenlijsten van alle stemgerechtigde leerlingen. De voorzitter stelt vast of er voldoende stembiljetten zijn om alle stemgerechtigde leerlingen te laten stemmen.

§11 Het aantal stembiljetten wordt vastgelegd op het [proces-verbaal](#).

HOOFDSTUK 3 MAG DE KIEZER STEMMEN?

§12 Leerlingen die willen gaan stemmen, noemen hun naam (en hun klas). Een lid van het stembureau controleert of die naam voorkomt op de lijst met stemgerechtigde leerlingen.

§13 Ga na of de leerling degene is voor wie hij/zij zich uitgeeft, bijv. met behulp van een leerlingenpasje of ID-kaart/paspoort.

§14 Als een leerling stemgerechtigd is, geeft de voorzitter van het stembureau hem/haar een stembiljet.

§15 Een ander lid van het stembureau registreert aan wie stembiljetten worden uitgereikt door het aankruisen of doorstrepen van de namen op de lijst(en) met stemgerechtigde leerlingen.

§16 Stemgerechtigden die een stembiljet ontvangen hebben, zijn verplicht hun stem uit te brengen en het stembiljet te deponeren in de stembus. Aan het eind worden de aantallen uitgebrachte stemmen gecontroleerd aan de hand van het aantal uitgereikte stembiljetten.

HOOFDSTUK 4 HET STEMMEN

Stemgeheim

§17 Je mag alleen buiten het stemhokje uitleg geven over de stemprocedure.

§18 Zie erop toe dat iedere kiezer in het stemhokje alleen is. Je kunt een uitzondering maken in geval van een lichamelijke beperking, bijvoorbeeld bij blindheid.

Stemvrijheid

§19 Er mag geen campagne worden gevoerd in het stemlokaal.

§20 Kiezers, docenten en anderen mogen in het stemlokaal aanwezig zijn als waarnemer. Voor alle aanwezigen geldt dat zij de orde niet mogen verstoren.

§21 Kiezers mogen een selfie maken in het stemhokje.

Stemmen

§22 De kiezer mag slechts één hokje inkleuren.

§23 De kiezer deponeert het stembiljet in de stembus.

HOOFDSTUK 5 HET TELLEN VAN DE STEMMEN

§24 Tel het aantal ingeleverde stembiljetten.

§25 Tel het aantal niet uitgedeelde stembiljetten.

§26 Na het stemmen gaan de leden van het stembureau de stembiljetten tellen die in de stembus zitten. Dat doen ze onder leiding van de voorzitter, en het moet in het openbaar. Iedereen mag dus meekijken om te zien of het eerlijk gaat.

§27 Eerst tellen de leden hoeveel stemmen er zijn uitgebracht. Dit aantal moet kloppen met het aantal leerlingen dat een stembiljet heeft gekregen van het stembureau.

- §28 Daarna telt het stembureau de stemmen per partij. Dit kan bijvoorbeeld door de stemmen te turven op een schoolbord.
- §29 Noteer het aantal uitgebrachte stemmen op het [proces-verbaal](#).
- §30 Het stembureau mailt het proces-verbaal naar info@scholierenverkiezingen.nl.
- §31 Het stembureau zorgt ten slotte dat de coördinerende docent de uitslag van de school via internet (<http://aanmelden.scholierenverkiezingen.nl/beheer>) doorgeeft. Uitslagen die na 20 maart 16.00 uur binnenkomen, tellen niet mee met de landelijke uitslag.

Bezwaren stemming en telling

- §32 Bezwaren en klachten van kiezers noteer je altijd op het [proces-verbaal](#), ook als je het zelf niet eens bent met de klacht of het bezwaar, en ook als je er niets aan kunt doen.
- §33 Noteer of je iets gedaan hebt aan de klacht of tegen het bezwaar. Zo ja, wat? Zo nee, waarom niet?
- §34 Vermijd discussie. Haal er zo nodig iemand van de schoolleiding of een docent bij.

PROCES-VERBAAL SCHOLIERENVERKIEZINGEN 2019

..... (naam school)

Datum verkiezing: ..... maart 2019

Locatie stembureau: .....

Gegevens stembureauleden:

Naam lid stembureau	Op welke tijdstippen aanwezig:

Onregelmatigheden

Waren er onregelmatigheden tijdens het tellen van de uitgebrachte stemmen?

- nee
- ja, beschrijf wat er is gebeurd. (Bijvoorbeeld: een lid van het stembureau was er niet/te laat.)

.....
.....
.....
.....

Bezwaren van kiezers

Tijdens de stemming(en)

Hadden de aanwezige kiezers bezwaren (klachten of aanmerkingen) tijdens de stemming?

- nee
- ja, beschrijf het bezwaar, ook als je het er niet mee eens bent.
Geef aan hoe vaak het bezwaar is gemeld.
Heeft het stembureau een opmerking bij het bezwaar? Zet die er dan ook bij.

.....
.....
.....

Tijdens het tellen van de stemmen

Hadden de aanwezige kiezers bezwaren (klachten of aanmerkingen) tijdens de telling?

- nee
- ja, beschrijf het bezwaar, ook als je het er niet mee eens bent.
Geef aan hoe vaak het bezwaar is gemeld.
Heeft het stembureau een opmerking bij het bezwaar? Zet die er dan ook bij.

.....
.....
.....

	Aantal stemmen
Blanco	
Ongeldig	
1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	
17.	
18.	
19.	
20.	
Totaal aantal ingeleverde stemmen	
Totaal aantal stemgerechtigde leerlingen	

Handtekeningen stembureau

Voorzitter .....

Lid 1 .....

Lid 2 .....